

Sárvár város közigazgatási területén található helyi jelentőségű természetvédelmi területek

1. Rába-holtág a Sztómár-erdőben

Helyrajzi szám: 021/3

Területe: 6,1 ha

Művelési ág: kivett

Tulajdonos: Magyar Állam

Kezelő: Észak-Dunántúli Környezetvédelmi Vízügyi Igazgatóság

A terület rövid jellemzése, a védelem alá helyezés indokai

A város közigazgatási területén fennmaradt holtágak nagyon különböző állapotúak, és sokféle igénybevételnek kitéttek. Értékük – különösen a nyílt vízzel rendelkező holtágak esetében – nemcsak természetvédelmi, hanem mezőgazdasági, rekreációs és környezetvédelmi szempontból is felbecsülhetetlen.

A Sztómár-erdő területén egy több száz méter hosszú, élővízű holtág húzódik. A nyílt vízfelszínen, úszó és legyökerező hínárfajok tenyésznek (pl. keresztes és bojtos békalencse, víziboglárka, sárga vízitők, békatutaj) a szárazulatra került parti zónában iszapnövények telepedtek meg (békabuzogány, torzsika boglárka, vízi hídör, nyílfű). A korábbi évekhez képest jelentős mértékben terjed a holtág két oldalát kísérő harmatkásás. A holtág déli oldalán lévő idős gyertyános-tölgyest a meder vonalában végig letermelték. Ma a keleti oldalon keskeny puhafaliget jellegű sáv után fekete dió (*Juglans nigra*) telepítés található. Közötte keskeny sávban spontán terjed az akác (*Robinia pseudoacacia*) és a bálványfa (*Ailanthus altissima*). A holtág északi csücskének déli partján lévő keményfa ligetben egy idős magyar tölgy (*Quercus frainetto*) található.

A holtág a kétélűek számára fontos szaporodó helynek számít, valamint a vízimadaraknak táplálkozó- és élőhelyül szolgál.

A Rába szabályozása miatt a holtág vízutánpótlása jelenleg a csapadéokra és a talajvízre korlátozódik. Az utóbbi évek csapadékszegény időjárása felgyorsította a holtág feltöltődési folyamatait. A nyílt vízfelület csökkenése és a part menti növényzet (nád, harmatkása, gyékény) egyre nagyobb térhódítása figyelhető meg.

A kiemelkedő természeti értéket jelentő holtág hosszútávú megőrzése a védetté nyilvánítással biztosítható.

A terület természetvédelmi kezelési terve

1. Természetvédelmi célkitűzések

1.1. A természetközeli állapot hosszútávú fenntartása

1.2. A biológiai sokféleség és a védett növény- és állatfajok életfeltételeinek biztosítása

2. Természetvédelemi stratégiák

2.1. Holtág revitalizációja

2.2. A környező erdőterület felújítása őshonos fafajokkal

3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások, tilalmak

3.1. A holtág vízutánpótlásának biztosítása

3.2. A kezelési tevékenységeket, munkálatokat a vízi vagy vízhez kötődő fajok életfeltételeinek biztosítása mellett kell elvégezni

2. Várpark

Helyrajzi szám: 2/1

Területe: 6,3 ha

Művelési ág: kivett, közpark

Tulajdonos: Sárvár Város Önkormányzata

Kezelő: Sárvár Város Önkormányzata

A terület rövid jellemzése, a védelem alá helyezés indokai

A város központjában a Nádasdy-vár egykori vizesárka helyén létesített több mint 6 hektáros parkosított terület a sárváriak és a turisták közkedvelt tartózkodási helye.

A park helyén az 1800-as évek elején még vizenyős, mocsaras terület volt. IV. Ferdinánd eszterházi uralkodó 1803 és 1822 között megkezdte a mocsaras terület lecsapolását és a terület parkosítását. Az 1853. évi tagosítási térképen már a vár főbejárata felőli oldalon egy rendezett park körvonalai láthatók.

A Várpark mai formáját 1931-ben nyerte el. A parkosítás Biczy Elemér szombathelyi főmérnök tervei alapján, Eöry Vilmos városbíró irányításával és a Szépítő Egylet közreműködésével zajlott. Korabeli képek tanúsága szerint a parkban virágágások, rózsalugas, zenepavilon és gyermekek játszótér is létesült.

A park felújítására 1965-ben a VÁTI gondozásában intézkedési terv készült. 1968-ban a Sárvár várossá avatása tiszteletére a vár körüli parkot a Szombathelyi Kertészeti Vállalat újította fel.

Jelenleg a Várparkban közel 50 féle fás szárú taxon különböző korú és méretű egyede található. Ezek közül az alábbiak kiemelt figyelmet érdemelnek:

Piramistölgy (*Quercus robur* 'Fastigiata')

A Várparkban több nagy méretű példány található. Feltehetően az 1931-es parkosításkor lettek elültetve.

Ámbrafa (*Liquidambar styraciflua*)

A Tinódi emlékmű közelében található egy nagyméretű példánya. Jellegzetes alakú levele ősszel sárgára színeződik.

Mocsári tölgy (*Quercus palustris*)

A Várparkban egy különösen szép, szabályos koronájú példánya található. Jellegzetessége, hogy ősszel a lombja pirosra színeződik.

Juharlevelű platánok (*Platanus x hybrida*)

A Várpark területén az egykori alakulótér körül és a zenepavilon környékén találhatjuk közel 100 éves példányait. Foltokban leváló világos kérgével hatalmas lombkoronájával impozáns megjelenést nyújt.

Mocsárciprusok (*Taxodium distichum*)

Lombhullató fenyőféle. A Várparkba az 1931-es parkosításkor több csoportban telepítették. A kedvező termőhelyi viszonyok miatt hatalmasra növekedtek. Különösen szép látványt nyújtanak az őszi lombszíneződéskor izzó vörös színűre változó leveleikkel.

A Várparkban található fa taxonok jegyzéke

Tudományos név	Magyar név
<i>Acer negundo</i>	Zöld juhar

<i>Acer platanoides</i> 'Crimson King'	Vérjuhar
<i>Acer pseudoplatanus</i>	Hegyi juhar
<i>Aesculus hyppocastanum</i>	Bokrétafa (Vadgesztenye)
<i>Aesculus x carnea</i>	Pirosvirágú bokrétafa
<i>Alnus cordata</i>	Szívlevelű éger
<i>Alnus glutinosa</i>	Enyves éger
<i>Alnus incana</i>	Hamvas éger
<i>Betula pendula</i>	Bibircses nyír
<i>Carpinus betulus</i>	Gyertyán
<i>Carpinus betulus</i> 'Fastigiata'	Oszlopos gyertyán
<i>Celtis occidentalis</i>	Nyugati ostorfa
<i>Corylus colurna</i>	Törökmogyoró
<i>Fagus sylvatica</i>	Bükk
<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropurpurea'	Vérbükk
<i>Fagus sylvatica</i> 'Fastigiata'	Oszlopos bükk
<i>Fraxinus americana</i>	Fehér (amerikai) kőris
<i>Fraxinus excelsior</i>	Magas kőris
<i>Fraxinus angustifolia</i>	Keskenylevelű kőris
<i>Fraxinus ornus</i> 'Mecsek'	Gömbkőris
<i>Ginkgo biloba</i>	Páfrányfenyő
<i>Gleditsia triacanthos</i>	Lepényfa
<i>Gleditsia triacanthos</i> 'Skyline'	Lepényfa
<i>Liquidambar styraciflua</i>	Amerikai ámbrafa
<i>Liriodendron tulipifera</i>	Tulipánfa
<i>Magnolia kobus</i>	Kobusi liliumfa
<i>Ostrya carpinifolia</i>	Komlógyertyán
<i>Phellodendron amurense</i>	Amúri parásfa
<i>Picea abies</i>	Lucfenyő
<i>Pinus nigra</i>	Fekete fenyő
<i>Platanus x hybrida</i>	Juharlevelű platán
<i>Quercus imbricaria</i>	Zsindelyes tölgy
<i>Quercus frainetto</i>	Magyar tölgy
<i>Quercus palustris</i>	Mocsár tölgy
<i>Quercus robur</i>	Kocsányos tölgy
<i>Quercus robur</i> 'Fastigiata'	Piramistölgy
<i>Quercus rubra</i>	Vörös tölgy
<i>Salix alba</i> 'Tristis'	Szomorúfűz
<i>Sophora japonica</i>	Japánakác
<i>Taxodium distichum</i>	Mocsárciprus
<i>Tilia cordata</i>	Kislevelű hárs
<i>Tilia x 'Henryana'</i>	Hárs hibrid
<i>Tilia platyphyllos</i>	Nagylevelű hárs
<i>Tilia tomentosa</i>	Ezüsthárs
<i>Zelkova serrata</i>	Japán gyertyánszil

A Várpark természetvédelmi kezelési terve

1. Természetvédelmi célkitűzések

- 1.1. A történeti kertekre jellemző térszerkezet és növényállomány megőrzése, fenntartása
- 1.2. A biológiai sokféleség, a növény- és állatfajok életfeltételeinek biztosítása, különös tekintettel a madarak fészkelésére, táplálkozására
- 1.3. A közművelődés, ismeretterjesztés, a szabadidő természetes környezetben történő kulturált eltöltésének elősegítése

2. Természetvédelemi stratégiák

- 2.1. A park többfunkciós jellegének erősítése
- 2.2. A terület természetvédelmi és közpark funkciója közötti összhang biztosítása.
- 2.3. Az idős és beteg fák egészségi állapotának javítása, diagnosztikai és gyógyító módszerek alkalmazása
- 2.4. A természetvédelmi célkitűzéseket szolgáló hatékony, színvonalas biológiai és műszaki jellegű parkfenntartási tevékenységek elvégzése

3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások, tilalmak

- 3.1. A parkban lévő fák kezelését az elszáradt ágak levágásával, sebkezeléssel kell végezni
- 3.2. A parkban lévő élő fák kivágására csak indokolt esetben (pl. balesetveszély elhárítása) kerülhet sor
- 3.3. A kivágott fa tuskóját a talajban kell hagyni.
- 3.4. A kivágott fák pótlásáról gondoskodni kell.
- 3.5. A füvesített területek rendszeres nyírását el kell végezni
- 3.6. A hulladékok rendszeres gyűjtéséről, elszállításáról gondoskodni kell
- 3.7. Gondoskodni kell a közpark sétaútjainak gyommentes állapotban tartásáról, a balesetmentes közlekedés feltételeiről, a közpark létesítményeinek rendszeres karbantartásáról.
- 3.8. Gondoskodni kell a területen található idős, kerttörténeti jelentőséggel rendelkező faegyedek kataszterének elkészítéséről.

3. A Csónakázó-tó melletti Parkerdő

Helyrajzi szám: 1182/6

Területe: 12,9418 ha

Művelési ág: kivett, közpark

Tulajdonos: Sárvár Város Önkormányzata

Kezelő: Sárvár Város Önkormányzata

A terület rövid jellemzése, a védelem alá helyezés indokai

A Csónakázó-tó Vadkert felőli oldalán egy idősebb erdőrészlet található. A Parkerdő az önkormányzat legnagyobb összefüggő területű természetes állapotokat őrző közparkja. Közjóléti, rekreációs szerepe kiemelkedő jelentőségű. Cönológiailag nehezen besorolható, mivel eredeti fajkészlete emberi behatásra mára már jelenősen megváltozott. Állományalkotó fái a kocsányos tölgy, magas kőris és a gyertyán, de szálszerűen megtalálható benne a platán, a bükk, a fekete dió és a vörös tölgy is. Az idős magas kőrisek és kocsányos tölgyek meglete azonban arra enged következtetni, hogy egy egykori keményfás ligeterdő maradványa. Ezt támasztja alá a gyepszintjének lágyszárú növényzete is.

Legszebb látványt tavasszal nyújtja az erdő, amikor a talaj felszínét teljesen virágba borítják a kora tavaszi évelők. Legnagyobb számban a hóvirág (*Galanthus nivalis*), berki és bogláros szellőrózsa (*Anemone nemorosa*, *A. ranunculoides*), sárga tyúktaréj (*Gagea lutea*) és a tüdőfű (*Pulmonaria officinalis*) virítanak, de kisebb csoportokban megjelennek a szagos müge

(*Galium odoratum*), a kapotnyak (*Asarum europaeum*), odvas és ujjas keltike (*Corydalis cava*, *C. solida*) virágai is. Az erdő madárállománya a közeli Csónakázó-tóval együtt jelentős.

A Parkerdő természetvédelmi kezelési terve

1. Természetvédelmi célkitűzések

1.1. A biológiai sokféleség, a növény- és állatfajok életfeltételeinek biztosítása, különös tekintettel a madarak fészkelésére, táplálkozására

1.2. A közművelődés, ismeretterjesztés, a szabadidő természetes környezetben történő kulturált eltöltésének elősegítése

2. Természetvédelmi stratégiák

2.1. A természetvédelmi célkitűzéseket szolgáló hatékony, színvonalas biológiai és műszaki jellegű parkfenntartási tevékenységek elvégzése

3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások, tilalmak

3.1. Az elszáradt és balesetveszélyes fák kivágása csak szálalással és vegetációs időszakon kívül történhet.

3.2. Élő fák kivágására csak indokolt esetben (pl. balesetveszély elhárítása) kerülhet sor.

3.3. Telepítés csak őshonos tájbaillő fajjal történhet

3.5. A hulladékok rendszeres gyűjtéséről, elszállításáról gondoskodni kell

3.6. Gondoskodni kell a közpark sétaújtainak gyommentes állapotban tartásáról, a balesetmentes közlekedés feltételeiről, a közpark létesítményeinek rendszeres karbantartásáról.

4. A Csónakázó-tó melletti felhagyott téglagyári agyaggödör

Helyrajzi szám: 1247/1

Területe: 9,0481 ha

Művelési ág: kivett agyaggödör

Tulajdonos: Sárvár Város Önkormányzata

Kezelő: Sárvár Város Önkormányzata

A terület rövid jellemzése, a védelem alá helyezés indokai

A területet az 1960-as évek végéig a Sárvári Téglagyár anyagnyerő helyként hasznosította, melyet a tevékenység befejezését követően rekultiváció nélkül hagyott hátra. A felhagyott agyaggödörökkel semmiféle hasznosítás, műszaki beavatkozás nem történt. Az azóta eltelt idő alatt a terület spontán módon növényzettel betelepült. A fás szárú növények közül elsősorban fűz, nyár és éger telepedtek meg. Az aljnövényzetben főleg zavarástűrő és inváziós fajok uralkodnak (aranyvessző, csalán, szeder). Az agyagkitermelés előtt a terület potenciális vegetációja ártéri ligeterdő vagy gyertyános-kocsányos tölgyes erdő lehetett. Erre utal a szomszédos parkerdő gazdag tavaszi geofiton aljnövényzete (*Galanthus nivalis*, *Gagea lutea*, *Corydalis cava*, *Anemone ranunculoides*, *Anemone nemorosa*). A terület mélyebb részein a csapadék és talajvíz hatására időszakosan kiszáradó mocsarasodó, vízállásos foltok alakultak ki, amelyek szaporodó helyül szolgálnak a kétéltű fajoknak. Itt él a ritka védett mocsári teknős (*Emys orbicularis*) állománya. Az utóbbi években a védett hód (*Castor fiber*) is megjelent a területen.

A terület természetvédelmi kezelési terve

1. Természetvédelmi célkitűzések

- 1.1. Természetes élőhelyek kialakítása és fenntartása
- 1.2. A terület vízutánpótlásának biztosítása
- 1.3. A védett állat- és növényfajok életfeltételeinek biztosítása különös tekintettel a mocsári teknősrre, és a terület madárállományára
2. Természetvédelemi stratégiák
 - 2.1. A természetvédelmi célú bemutatást, a rekreációt és ismeretterjesztést segítő beruházások támogatása
 - 2.2. Az arra alkalmas területrészekben a természetközeli állapotok megőrzése, a pótlásokkal megsegített természetes újulat támogatása, az őshonos fajokból álló, cserjékben gazdagabb állományrészek kialakítása.
3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások, tilalmak
 - 3.1. Az idegenhonos növények visszaszorítása
 - 3.2. Az elszáradt és balesetveszélyes fák kivágása csak vegetációs időszakon kívül történhet
 - 3.3. Élő fák kivágására csak indokolt esetben (pl. balesetveszély elhárítása) kerülhet sor.
 - 3.4. Telepítés csak őshonos, tájba illő fajokkal történhet.

5. Hatvany-Deutsch kastély parkja

Helyrajzi szám: 1101/7

Területe: 4,7 ha

Művelési ág: kivett

Tulajdonos: Molnár Csaba

Kezelő: Molnár Csaba

A terület rövid jellemzése, a védelem alá helyezés indokai

A kastélyt báró Hatvany Béla építtette 1898-99-ben családja nyári tartózkodási helyéül. A park létesítésére vonatkozóan írásos források nem állnak rendelkezésre, de a korabeli képek tanúsága szerint egyidős a kastéllyal. A kastélytól északi irányba fekvő keményfás ligeterdő részeivel tájképi kertet alakítottak ki.

A parkban több idős és nagyméretű fa – főleg kocsányos tölgy és magas kőris – található, amelyek még az egykori ligeterdő maradványai lehetnek. Erre utal a park tavaszi lágyszárú geofiton aspektusa, amely faji összetétele megegyezik a közeli Szatmár-erdőével.

A park növényállományának megőrzése érdekében helyi védelme indokolt.

A kastélypark természetvédelmi kezelési terve

1. Természetvédelmi célkitűzések
 - 1.1. A kastélypark természeti, kert- és kultúrtörténeti értékeinek megőrzése
 - 1.2. A történeti kertekre jellemző stílusjegyek, térszerkezet és növényállomány megőrzése, fenntartása.
 - 1.3. A biológiai sokféleség biztosítása, különös tekintettel a madarak fészkelésére, táplálkozására.
2. Természetvédelemi stratégiák
 - 2.1. A természetvédelmi célkitűzéseket szolgáló hatékony, színvonalas biológiai és műszaki jellegű parkfenntartási tevékenységek elvégzése

3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások, tilalmak

3.1. Élő fa kivágására csak indokolt esetben (pl. balesetveszély elhárítása) kerülhet sor

3.2. Fészkelési, költési időszakban a kezelési tevékenységek során fokozottan figyelni kell a fészkek biztonságára.

3.3. Madár- és denevérodúk kihelyezésével, gondozásával, az odvas fák védelmével biztosítani kell e fajok életfeltételeinek javítását.

3.4. Park rekonstrukcióját kertészeti terv alapján lehet elvégezni

6. Bajti erdőrészlet

Helyrajzi szám: 0417

Terület: 115 ha

Művelési ág: erdő

Tulajdonos: Magyar Állam

Kezelő: Szombathelyi Erdészeti Rt.

A terület rövid jellemzése, a védelem alá helyezés indokai

Sárvár külterületi részén, az Ostffyasszonyfára tartó útról leágazva, a bajti erdészeti csemetekert (ERTI Kísérleti Telep) mellett (Sarolta-majori Berek) található egy viszonylag nagyobb kiterjedésű kevert állományú gyertyános-kocsányos tölgyes és keményfa ligeterdő maradvány számos, hatalmas kocsányos tölgy (*Quercus robur*) egyeddel. A 24-25 db. kb. 190-200 éves kocsányos tölgy egyed 24 méter magas és 640 cm törzskerületű. Az óriási egyedek több mint a fele már elpusztult, lábon száradva áll vagy tartós esőzések után felázott talajból egy heves szélvihar kidöntötte. A területet korábban legelőerőként használták, ahol az idős tölgyegedek szabálytalanul, szétszórva álltak és a legelő állatok számára nyújtottak delelőkor árnyékot. Az idős fákat tisztelet övezte, „banyafának” nevezték és évszázadokon át megőrizték a kivágástól. A terület korábbi, legelőerdő jellegét igazolja az állomány korcsoport szerinti megoszlása. További bizonyíték, hogy az idős tölgyek a törzsüknél kezdve ágasak, amely szabadállásban való növekedést feltételez.

A legeltetés felhagyása után az üde élőhelynek megfelelő keményfaliget erdő, a szárazabb háton gyertyános-hársas verődött fel az idős tölgyegedek köré. Jelenleg a területen ez a kevert, másodlagos cönoszisztematikailag nehezen besorolható erdő látható.

A legszebb látványt tavasszal nyújtja az erdő, amikor a talaj felszínét teljesen virágba borítják a kora tavaszi évelők. Legnagyobb számban a hóvirág (*Galanthus nivalis*), a csillagvirág (*Scilla vindobonensis*), berki és bogláros szellőrózsa (*Anemo nemorosa*, *A. ranunculoides*), sárga tyúktarj (*Gagea lutea*) és a tüdőfű (*Pulmonaria officinalis*) virítanak, de kisebb csoportokban megjelennek a galambvirág (*Isopyrum thalictroides*), a kapotnyak (*Asarum europaeum*), odvas és ujjas keltike (*Coridalis cava*, *C. solida*) virágai is.

Természetvédelmi kezelési terve

1. Természetvédelmi célkitűzések

1.1. A biológiai sokféleség, a növény- és állatfajok életfeltételeinek biztosítása, különös tekintettel a madarak fészkelésére, táplálkozására

1.2. A közművelődés, ismeretterjesztés, a szabadidő természetes környezetben történő kulturált eltöltésének elősegítése

2. Természetvédelmi stratégiák

2.1. A természetvédelmi célkitűzéseket szolgáló hatékony, színvonalas biológiai és műszaki jellegű fenntartási tevékenységek elvégzése

2.2. Természetközeli erdőállomány hosszú távú megőrzése

3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások, tilalmak

3.1. Idegenhonos fajok terjedésének megakadályozása

3.2. Holtfa elszállításának tilalma.

3.3. A hulladékok rendszeres gyűjtéséről, elszállításáról gondoskodni kell